

Miért érdemes a nyelvésznek reggelente felkelni az ágyból?

Avagy: Chomsky „forradalmái” és a generatív nyelvészet historiográfiája*

C) Nyitott kérdések. – 1. Milyen viszony áll fenn a generatív nyelvészet kialakulása és a neo-bloomfieldi strukturalizmus között? – Noha ez a legfontosabb kérdések egyike, egyelőre adekvát válasz nem körvonalazódik. A 2. szakaszban tárgyalt álláspontok vagy kétségbe vonják a neo-bloomfieldi strukturalizmussal való folytonosságot, az újításokat kiemelve és forradalomról beszélve, vagy fordítva, a folytonosságot hangsúlyozzák. Az első csoportba tartozik például KOERNER 1978; NEWMAYER 1980, 1986a, 1986b és TEN HACKEN (2007); a másodikba HYMES–FOUGHT 1981. [1975]; KOERNER 1989, 2002, 2004; MURRAY 1994; HARRIS 1993a. Amennyiben az ismertett álláspontokat összevetjük, azt láthatjuk, hogy a neo-bloomfieldi strukturalizmus eredményei és a „Syntactic Structures” tartalma közötti folyamatosság és eltérés e két szemantikus ábrázolásnál jóval differenciáltabb. Fontos, de tisztázatlan kérdés, hogy a korai generatív grammatika milyen módon és milyen mértékben értékelte visszamenőlegesen újra a neo-bloomfieldi strukturalizmus – mindenekelőtt a ZELLIG S. HARRIS nevével fémjelzett vonulat – módszereit és felismeréseit.

2. Milyen viszony áll fenn a generatív nyelvészetben belül egy adott stádiumnak a közvetlen előzménnyel való folyamatossága és az előzménytől lényeges pontokon eltérő újítások között? – Egyesek (PIATELLI-PALMARINI 1998; GREWENDORF 1993, 2007; MCCAWLEY 1976; BIERWISCH 1993) forradalminak minősített törésvonalat feltételeznek a generatív nyelvészet fő stádiumai között. Mások a „Syntactic Structures” forradalmi hatását követően az egyes stádiumok viszonyát lineáris fejlődésként mutatják be (NEWMAYER 1980, 1986a; TEN HACKEN 2007; BOECKX 2006). Végül a nézetek harmadik típusa hanyatlási folyamatként értelmezi a generatív nyelvészet történetét (JÄGER 1993a, 1993b; LAKOFF 1989; SEUREN 2004; LAPPIN et al. 2000b, 2001).

3. Milyen viszony áll fenn a generatív nyelvészet történetében szerepet játszó társadalmi, intellektuális és re-

* Negyedik közlemény. Az előzőt l. MNy. 2010: 145–56.

torikai tényezők között? – Áttekintésünkben kitűnik, hogy a generatív nyelvészet történetében három tényező játszott meghatározóan fontos szerepet: a tudományos eredményeket befolyásoló szociológiai, az intellektuális és a retorikai. Ez a megfigyelés azért lényeges, mert a posztkuhniánus tudománytörténetírás-elméletek egyik központi problémája pontosan az a kérdés, hogy a tudományos megismerésben e három tényező milyen arányban van jelen és milyen tudománytörténet-elméleti keretben ragadható meg. Az, hogy e tényezők reflektálatlanul keverednek egyes historiográfiai felfogásokban, azt jelzi, hogy a szerzők egy része nem dolgozta fel a szükséges mértékben a hetvenes évektől kezdődően kibontakozó ismeretelméleti, tudományelméleti és tudománytörténet-elméleti szakirodalom ezen markáns vonulatát. KUHN, LAUDAN vagy LAKATOS több évtizeddel ezelőtti munkái óta lényeges fejlemények történtek az ismeret- és tudományelméletben, melyekkel összefüggésben különböző historiográfiai eszközök széles kínálata jött létre. Az e kínálatra való reflexió hiánya a KUHN, LAKATOS vagy LAUDAN historiográfia-elmélete melletti döntést anakronisztikussá teszi (hasonló megállapításhoz más kontextusban l. pl. BARTON 1995: 483–4). Az említett három tényező viszonyára vonatkozó kérdés ezen új eszközök átfogó és tárgyyszerű kiértékelése nélkül nem válaszolható meg.

4. Hogyan kezelje a historiográfia azt a tényt, hogy a generatív nyelvészet valamely későbbi fázisába beépülnek valamely korábbi fázisban elutasított problémamegoldások? – Egyik elemzés sem tudja kezelni azt a tényt, hogy a generatív nyelvészet egy-egy új fázisában felbukkannak valamely korábbi fázisban elutasított, sőt éppenséggel pellengérré állított problémamegoldások, fogalmak, módszerek, állítások. Ennek egyik legszembetűnőbb példája az, ahogy a generatív szemantikusok által felvetett ötletek egy része elősegítette a Kormányzás és Kötés Elméletének kialakulását. HARRIS (1993a: 253) egyenesen úgy fogalmaz, hogy CHOMSKY „ellopta” ellenfelei, a generatív szemantikusok eredményeit. Még NEWMAYER (1986a: 139) is megjegyzi – noha nem részletezi és nem fejt ki –, hogy azok egy jelentős hányada beépült az interpretativisták munkásságába „gyakorlatilag mindig anélkül, hogy elismerték volna”. Vagy: a minimalizmus egyes kritikusainak állítása szerint az utóbbi valójában visszatért a generatív szemantika eredeti törekvéseihez (l. pl. SEUREN 2004; PULLUM 1996). Például azzal, hogy a minimalizmus csupán két reprezentációs szintet feltételez, mégpedig a fonetikait és a szemantikait, ez pedig – mint PULLUM (1996: 138) hangsúlyozza – pontosan megfelel POSTAL (1972) javaslatának. Érdekes módon még NEWMAYER is, noha meggyőződéses chomskyánus, meglehetősen keménységgel fogalmazva jelenti ki, hogy a „21. század CHOMSKYja a 20. század POSTALjának reinkarnációjaként” értelmezhető (NEWMAYER 2004: 418; l. még NEWMAYER 2003). BOECKX (2006: 178–80) szintén elismeri az egykori generatív szemantikus, ROSS (1967) néhány javaslatának a minimalizmusban való újraértelmezését: ilyen a „sluicing”, vagy a „szigetekből” való kimozgatás elemzése. A korábban elvetett generatív szemantika eredményeinek felbukkanását a minimalizmusban mi sem igazolja jobban annál, mint hogy a minimalizmust védő tudománytörténeti áttekintésében – miután megkísérli visszautasítani a bírálatokat – maga BOECKX is kijelenti: „semmi különös, irracionális vagy inkonzisztens nincs

abban, hogy régi eszközöket állítunk csatasorba új célok érdekében más elméleti kontextusban” (BOECKX 2006: 179, 14. lábjegyzet).

Az egyes fogalmak, tételek, problémamegoldások *visszamenőleges újraértékelése* rendkívül fontos összetevője a generatív nyelvészet fejlődésének, ugyanakkor szerepe és mechanizmusa feltáratlan.

5. Hogyan kezelje a historiográfia azt a tényt, hogy egy korábbi fázis felvetett és megkísérelt megoldani olyan problémákat, amelyekkel egy későbbi fázis nem boldogult? – A kérdés illusztrálására a nagyszámú példa közül kettőt említünk. Az első a generatív szemantika és a Kormányzás és Kötés Elméletének viszonyára, a második az utóbbi és a minimalizmus viszonyára vonatkozik. LAKOFF (1989: 959–62) a generatív szemantika legfontosabb és legprogresszívebb eredményei között említi, hogy az interpretativisták dichotómiái helyett felvetették bizonyos grammatikai, elméleti és tudományódszertani kategóriák kontinuitását, amelyet az interpretativisták azonban élesen elutasítottak. LAKOFF (1989: 961) szerint az, hogy a kategóriák kontinuitásának lehetőségét kizárták az elméletből, „az Egyháznak azon gondolkodásmódjára emlékeztet, amely GALILEivel való konfliktusát meghatározta: ha a mindenkor elfogadott tudás, vagy tudományos módszer nem áll összhangban a tényekkel, akkor le kell tagadni a tényeket”. A hamis dichotómiák egyike a ’grammatikus vs. nem-grammatikus’: az „Aspects”-szel fémjelzett elmélet számára releváns adatok jelentős részéről nem dönthető el egyértelműen, hogy grammatikusak-e vagy sem. Ezt a problémát a generatív szemantikusok többek között a dichotómiának egy kontinuummal való helyettesítésével kívánták megoldani: a grammatikalitásnak kontinuumot alkotó fokozatai vannak. Az interpretativisták egészen az 1990-es évek közepéig – tehát a Kormányzás és Kötés Elméletének teljes időszaka alatt – alábecsülték a grammatikalitás fogalmából származó problémákat. (Csupán a kilencvenes évek közepén – elsősorban SCHÜTZE nagyhatású monográfiájának [1996] hatására – látták be a dichotómiával nem kezelhető problémák súlyát, és ekkor bontakozott ki az a mai napig tartó diszkusszió, amely a grammatikalitási ítéletek mint adatforrások alapvető újraértékelését kényszerítette ki; l. ehhez KERTÉSZ–RÁKOSI 2008; STERNEFELD ed. 2007.)

Arra, hogy a Kormányzás és Kötés Elmélete kezelni tudott olyan eseteket, amelyeket a minimalizmus nem tud, számos példa található egyebek mellett a következő írásokban: POSTAL 2003; PULLUM 1996; LAPPIN et al. 2000a, 2000b, 2001; LEVINE 2002; NEWMAYER 2003, 2004 stb. Illusztrációképpen azt emeljük ki, hogy NEWMAYER (2003: 589–90) szerint a Minimalista Program a Kormányzás és Kötés Elméletéhez képest oly mértékben lecsupaszította az elméleti apparátust, hogy gyakorlatilag minden minimalista beállítottóságú tanulmány az empirikus anyag elemzéséhez vagy kénytelen közvetlenül az utóbbiból átvenni segédhipotéziseket, vagy pedig ad hoc módon posztulálni őket.

A szakasz címében felvetett kérdés szintén a problémák és megoldásaik *visszamenőleges újraértékelésével* függ össze. Míg az előző szakaszban említett esetek arról szólnak, hogy egy korábban elvetett elméleti keret eredményei új értelmet kaptak egy későbbi elméleti keretben, itt az „újraértékelés” ezzel el-

lentétes folyamatra utal: korábbi sikeres problémamegoldások későbbi elvetésére. A kérdésre nincs válasz a historiográfiai munkákban.

6. Milyen viszony áll fenn a CHOMSKY nevével fémjelzett generatív nyelvészet és annak az elméleti nyelvészetben belüli alternatívái között? – Tisztázatlan az elméleti nyelvészetben belül a CHOMSKY-féle irányvonal és olyan riválisai viszonya, mint például a Lexikai-Funkcionális Grammatika, a Fejközpontú Frázisstruktúra Grammatika, az Általánosított Frázisstruktúra Grammatika és JACKENDOFF nyelvésze. Egyrészt a bemutatott historiográfiai megközelítések nagy része nem tér ki a kérdés vizsgálatára. Másrészt az a két álláspont, amely tárgyalja, erősen eltérő. NEWMEYER (1998) különbséget tesz formalista és funkcionalista nyelvészet között. A formalizmuson belül két irányzatot különböztet meg: CHOMSKY nyelvészetét az egyikhez, a többit a másikhoz sorolja, és úgy véli, hogy a két irányzat csupán jelentéktelen módon és mértékben különbözik egymástól (NEWMEYER 1998: 12). Ezzel szemben TEN HACKEN (2007, 2002) inadekvátnak tartja NEWMEYER osztályozását. Amellett érvel, hogy CHOMSKY nyelvésze és az említett négy irányzat különböző kutatási programokat alkotnak. Ugyanakkor az utóbbiak nem azonos távolságra vannak CHOMSKY kutatási programjától. CHOMSKY és JACKENDOFF kutatási programja azal a közös vonással rendelkezik, hogy az univerzális grammatika leírja a nyelvi képességet, és magyarázza az egyes nyelvek grammatikáját. Elsősorban abban különböznek, hogy eltérően ítélik meg az emberi nyelv evolúcióját (TEN HACKEN 2007: 267). Ennél lényegesebb különbségek mutatkoznak egyfelől CHOMSKY kutatási programja, másfelől a Fejközpontú Frázisstruktúra Grammatika és az Általánosított Frázisstruktúra Grammatika között. TEN HACKEN szerint az Általánosított Frázisstruktúra Grammatika – eltérően CHOMSKY programjától, l. a 2. A) 2. szakaszt is – formális tudomány, a Fejközpontú Frázisstruktúra Grammatika pedig nem fogadja el a nyelv mentalista felfogását, de nem csatlakozik a mentalizmust tagadó nézetekhez sem (TEN HACKEN 2007: 268). TEN HACKEN tehát egészen máshol húzza meg az irányzatok közötti határt, mint NEWMEYER. Abból, hogy ezen irányzatokat CHOMSKYéhoz képest új kutatási programnak minősíti, és a tudományos forradalmat egy új kutatási program megjelenéseként határozza meg, annak kellene következnie, hogy az említett alternatív irányzatok tudományos forradalmak kiváltói. Ugyanakkor ezt a következtetést nem vonja le, ezért kérdéssé válik fogalomhasználatának koherenciája (l. bővebben KERTÉSZ megj. e.).

Látható tehát, hogy a nézetek e tekintetben is erősen eltérőek és az alkalmazott kategóriák nem alkalmasak a kérdés megnyugtató tisztázására, miközben nem lehet vitás, hogy az elméleti nyelvészet belső tagoltságának vizsgálata megkerülhetetlen historiográfiai feladat.

7. Melyek a generatív nyelvészet stádiumainak mindegyikében fellelhető konstans elemek? – E kérdés nagyon lényeges, mert a választól függően eltérően kell megítélnünk a generatív nyelvészet e g y s é g é t és s o k f é l e s é g é t. Mint a 2. szakaszban láttuk, van olyan szerző, aki szerint CHOMSKY kutatási programja már 1958-ban – kognitivizmusát tekintve is – „készen állt” (TEN HACKEN 2007: 104–5). TOMALIN (2008: 188) nem a kognitivizmust, hanem a formalizmust tekinti azon konstans elemnek, amely a „Syntactic

Structures” megjelenését megelőző évektől kezdődően egészen a Minimalista Programig megőrződött és a generatív nyelvészet egységét bizonyítja. SEUREN (1998) pedig a metaelméleti komponens tartja a CHOMSKY-féle nyelvészet fejlődési stádiumain átívelő összetevőnek. A kérdés tehát, tekintettel az eddigi válaszok erősen eltérő voltára, távolról sem triviális.

8. A generatív nyelvészet természettudomány? – A szakirodalomban az e kérdésre adott válaszok nehezen értelmezhetőek, mert szétválaszthatatlanul összefonódtak csoportérdekeket szolgáló legitimációs törekvésekkel. Egyfelől a chomskyánusok legitimációs stratégiájának része az igenlő válasz, melynek célja „a természettudományok presztízsének kihasználása” (LEVINE 2002: 326). Egyik szemléletes és friss példaként azt az erőfeszítést említjük, amellyel BOECKX (2006: 123–51) próbálja feloldani a biológia és a „GALILEI-féle tudomány” módszertana közötti ellentmondást annak érdekében, hogy a minimalizmust – a jelenlegi „korszellem” szerint a legprogresszívebbnek tekintett diszciplínák közé sorolt – „biológia”-nak nevezhesse, egyúttal azonban fenntarthassa a GALILEI-féle tudomány művelésének deziderátumát is. Ugyancsak friss és jellemző példa TEN HACKEN (2007: 30) tekintélyelvű legitimációs érvelése, amely így hangzik: *m i v e l CHOMSKY azt állítja, hogy a generatív nyelvészet természettudomány, e z é r t a generatív nyelvészet természettudomány.* Másfelől a szakirodalom olyan érveket fogalmazott meg a generatív nyelvészet különböző stádiumainak természettudomány voltával szemben (JÄGER 1993a; LAKOFF 1989; LAPPIN–LEVINE–JOHNSON 2000a, 2000b, 2001; LEVINE 2002; SEUREN 2004; stb.), amelyek szintén nem mentesek a legitimációs törekvéstől – noha ellenkező előjellel. (L. bővebben KERTÉSZ megj. e.)

Az, hogy a generatív nyelvészet milyen viszonyban áll egyes természettudományos diszciplínákkal, csakis tárgyyszerű, differenciált és kompetens *t u d o m á n y e l m é l e t i r e f l e x i ó* révén vizsgálható. Ilyen vizsgálatnak a historiográfiai szakirodalomban nyoma sincs.

4. Összegzés és kitekintés. – A metahistoriográfiai értékelés eredményeként a következő általánosítást kapjuk:

- (Á) A bemutatott felfogások egyike sem fogadható el, mivel a 3. B) szakaszban összefoglalt hibáik következtében – különböző okokból, különböző módon és különböző mértékben – mindegyikük alkalmatlan arra, hogy hiteles és adekvát választ adjon a generatív nyelvészet historiográfiájának a 3. C) szakaszban felsorolt nyitott kérdéseire.

(Á)-ból az következik, hogy ha meg kívánjuk érteni a generatív nyelvészet tudománytörténeti státusát, a nyelvészet historiográfiáját *g y ö k e r e s e n ú j a l a p p o k r a* kell helyezni. (Azt, hogy a jelenlegi historiográfiákban nincs meg a megújulás lehetősége, jól szemlélteti két frissen megjelent, ellentétes érdekeket szolgáló tanulmánykötet összevetése is, l. BRICMONT–FRANCK eds. 2010 és KIBBEE ed. 2010.)

Milyen *a l a p f o g a l o m* lehet alkalmas a generatív nyelvészet történetének leírására egy újfajta historiográfiában? E kérdésre természetesen nincs egyetlen helyes válasz, azt azonban megmondhatjuk, hogy mely alapfogalmak *n e m* alkalma-

sak. Az áttekintésből kitűnik, hogy a 'forradalom' és a 'paradigma' fogalma teljes mértékben diszkreditálódott. Ha ugyanazon szerző több művét minősítik a kommentátorok 'forradalminak' és új 'paradigma' forrásának, és e fogalmakat mindenkori érdekeiknek megfelelően, különféleképpen értelmezik, akkor nyilvánvaló, hogy azok 'üresek', és nem tekinthetők a tudománytörténet-írást szolgáló adekvát kategóriáknak. Egy olyan historiográfiának, amely el kívánja kerülni a 3. B) szakaszban összegzett hibákat, nem szabad e fogalmakra épülnie. A historiográfiai szakirodalom PERCIVAL több mint három évtizeddel ezelőtti jóslatának beteljesülését igazolja: „egészségtelen helyzet alakulhat ki, ha a nyelvészek minden, szakmájukon belüli elméleti véleménykülönbséget rivális paradigmák közötti konfliktusként, vagyis inkommenzurábilis nézőpontokként kezdenek el szemlélni, és ezt mentésként használják arra, hogy figyelmen kívül hagyják a racionális eszmecsere alapjait”, ez a magatartás pedig „nem a nyelvészetben belüli tudományos mérce emeléséhez, hanem csak a kényszerű vezethet” (PERCIVAL 1976: 292; kiemelés: K. A.; l. még KERTÉSZ–RÁKOSI–BÓDOG 2006).

A historiográfiai eszköz kiválasztásához áttekintésünk két támponttal szolgál. Az első az a többször hangsúlyozott felismerés, hogy a nyelvészet historiográfiája a tudományelmélet jelenlegi állásához igazodó, kifinomult metodológiai reflexió nélkül nem művelhető elfogadhatóan. Tudjuk ugyanis, hogy a posztkuhniánus nézetek egyik legfontosabb sajátossága a tudománytörténeti és a tudományelméleti nézőpont egymásra utaltsága. Mint láttuk, a jelenlegi historiográfiák hibái jelentős mértékben e viszony figyelmen kívül hagyásából származnak.

Másodsor, általánosságban elfogadható az a bemutatott historiográfiák némelyikében – I. KOERNER (1995, 2002), HUCK–GOLDSMITH (1995), HYMES–FOUGHT (1975/1981) – képviselt elvi álláspont, hogy a nyelvtudomány-történeti kutatásnak különböző szempontok komplex rendszerét kell alkalmaznia, mely változatos adatforrások differenciált felhasználására támaszkodva intellektuális, társadalmi és retorikai/argumentációs tényezőket egyaránt figyelembe vesz. Ugyanakkor a vizsgálat tárgyának – a generatív nyelvészet történetének – komplexitása nem zárja ki, hanem ellenkezőleg: motiválja azt, hogy a tényezők valamelyikét kiemelve, a többitől absztraháljunk és egy bizonyos aspektusra fókuszáló vizsgálatot hajtsunk végre. Jól motivált lehet egy meghatározott – például a társadalmi vagy az argumentációs – szempont kiemelése és megfelelő eszközökkel való vizsgálata, amelyben nem állítjuk kizárólagosságát, hanem világosan rögzítjük, hogy a 3. C) szakaszban felsorolt nyitott kérdések közül melyek megválaszolására alkalmas és melyekére nem.

A fenti általános támpontok szűkítik ugyan, de nem jelölik ki egyértelműen a lehetséges, új típusú historiográfiák körét. Az eszközöknek és alapfogalmaknak a jelzett határokon belüli sokfélesége szükségképpen megengedi a központi hipotézisnek pluralizmusát is, viszont nem engedi meg, hogy egy bizonyos tételt kizárólagos érvényűnek tekintsünk. Például abból, hogy egy adott megközelítés kimond egy szociológiai tételt a kutatói csoportok szerkezetére vonatkozóan, nem következhet, hogy egy másik megközelítésben nem mondható ki tétel az elméletek argumentációs szerkezetére és a vitákban alkalmazott retorikai arzenálra nézve. Vagy: ha úgy döntünk, hogy az egyes stádiumokra jellemző elméletek logikai szerkezetét

vetjük alá összehasonlító elemzésnek, akkor tudnunk kell, hogy ezen eszközzel nem kapunk magyarázatot a generatív szemantika vereségére, melynek nem logikai okai voltak.

Összefoglalva: egyfelől a hiteles és adekvát historiográfiáknak nem szabad elkövetniük azokat a hibákat, amelyeket a **3. B)** szakaszban felsoroltunk, másfelől az imént vázolt általános alapelveken belül meg kell engednünk a **3. C)** szakasz nyitott kérdései közül egyre vagy többre választ adó eszközök, hipotézisek és alapfogalmak sokféleségét (l. bővebben KERTÉSZ 2010).

Mi tehát a válaszuk a tanulmányunk címében feltett kérdésre? A válasz közvetlenül következik a metahistoriográfiai értékelés eredményéből: a reggeli felkelésnek sokféleképpen adhat értelmet a nyelvész, de az aznapra tervezett forradalommal egészen biztosan nem.

Kulcsszók: Chomsky forradalma, generatív nyelvészet, nyelvtudomány-történet, a nyelvészet tudományelmélete, strukturalizmus.

A hivatkozott irodalom

- AARSLEFF, HANS 1970. The History of Linguistics and Professor Chomsky. *Language* 46: 570–85.
- AARSLEFF, HANS 1973. A Word on Koerner's Historiography of Linguistics. *Anthropological Linguistics* 15: 148–50.
- ANTTILA, RAIMO 1975. Revelation as Linguistic Revolution. In: MAKKAI, ADAM – MAKKAI, VALERIE BECKER eds., *The First LACUS Forum 1974*. Hornbeam Press, Columbia, South Carolina. 171–6.
- BARTON, ELLEN L. 1995. Contesting Language. *College English* 57: 181–97.
- BARSKY, ROBERT F. 1998. Noam Chomsky: A Life of Dissent. The MIT Press, Cambridge, MA.
- BIERWISCH, MANFRED 1993. Ludwig Jägers Kampf mit den Windmühlen. Anmerkungen zu einer merkwürdigen Sprach(wissenschafts-)verwirrung. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 12: 107–12.
- BOECKX, CEDRIC 2006. *Linguistic Minimalism. Origins, Concepts, Methods, and Aims*. Oxford University Press, Oxford.
- BRICMONT, JEAN – FRANCK, JULIE eds. 2010. *Chomsky Notebook*. Columbia University Press, New York.
- BROMBERGER, SYLVAIN 2002. Chomsky's Revolution. *The New York Review of Books* 49/7. <http://www.nybooks.com/articles/15320>. (2009. jún. 25.)
- BUTTERFIELD, HERBERT 1931. *The Whig Interpretation of History*. Bell, London.
- CHOMSKY, NOAM 1959. Review of Skinner (1957.). *Language* 35: 26–58.
- CHOMSKY, NOAM 1965. *Aspects of the Theory of Syntax*. Mouton, The Hague.
- CHOMSKY, NOAM 1966. *Cartesian Linguistics*. Harper & Row, New York.
- CHOMSKY, NOAM 1975. *The Logical Structure of Linguistic Theory*. Plenum, New York.
- CHOMSKY, NOAM 1981. *Lectures on Government and Binding*. Foris, Dordrecht.
- CHOMSKY, NOAM 1991. *Linguistics and Adjacent Fields: A Personal View*. In: KASHER, ASA, *The Chomskyan Turn*. Blackwell, Oxford. 3–25.

- CHOMSKY, NOAM 1995a. [1957.] Mondattani szerkezetek. Osiris, Bp. [Syntactic Structures. Mouton, The Hague, 1957.]
- CHOMSKY, NOAM 1995b. [1968.]. Nyelv és elme. Osiris, Bp. [Language and Mind. Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1968.]
- CHOMSKY, NOAM 1995c. The Minimalist Program. The MIT Press, Cambridge, MA.
- CHOMSKY, NOAM 2002a. On Nature and Language. Cambridge University Press, Cambridge.
- CHOMSKY, NOAM 2002b. Chomsky's Revolution: An Exchange. The New York Review of Books 49/12. <http://www.nybooks.com/articles/15617>. (2009. jún. 25.)
- CHOMSKY, NOAM 2004: The Generative Enterprise Revisited. Mouton de Gruyter, Berlin – New York.
- CHOMSKY, NOAM – HALLE, MORRIS 1968. The Sound Pattern of English. Harper & Row, New York.
- CHOMSKY, NOAM – LASNIK, HOWARD 1993. Principles and Parameters. In: JACOBS, JOACHIM – STECHOW, ARNIM VON – STERNEFELD, WOLFGANG – VENNEMANN, THEO eds., Syntax: An International Handbook of Contemporary Research. De Gruyter, Berlin – New York, valamint in: CHOMSKY 1995c: 14–127.
- DOUGHERTY, RAY 1974. Generative Semantic Methods: A Bloomfieldian Counter-Revolution. International Journal of Dravidian Linguistics 3: 255–86.
- FEHÉR MÁRTA 1984. Thomas Kuhn tudományfilozófiai 'paradigmája'. In: KUHN 1984: 299–318.
- GRAY, BENNISON 1976. Counter-Revolution in the Hierarchy. Forum Linguisticum 1: 38–50.
- GREWENDORF, GÜNTHER 1993. Der Sprache auf der Spur: Amerkungen zu einer Linguistik nach Jäger Art. Zeitschrift für Sprachwissenschaft 12: 113–32.
- GREWENDORF, GÜNTHER 1995. Interview mit Noam Chomsky: Über Linguistik und Politik. In: GREWENDORF, GÜNTHER: Sprache als Organ – Sprache als Lebensform. Suhrkamp, Frankfurt am Main. 219–36.
- GREWENDORF, GÜNTHER 2002. Minimalistische Syntax. Francke, Tübingen.
- GREWENDORF, GÜNTHER 2006. Noam Chomsky. Beck, München.
- GREWENDORF, GÜNTHER 2007. Empirical Evidence and Theoretical Reasoning in Generative Grammar. In: STERNEFELD, WOLFGANG ed. 2007: 369–80.
- GRIFFITH, BELVER C. – MILLER, A. J. 1970. Networks of Informal Communication among Scientifically Productive Scientists. In: NELSON, C. – POLLOCK, D. eds., Communication among Scientists and Engineers. Heath, Lexington, M. A. 125–40.
- GRIFFITH, BELVER C. – MULLINS, NICHOLAS C. 1972. Invisible Colleges: Small, Coherent Groups May Be the Same throughout Science. Science 177: 959–64.
- GROHMANN, KLEANTHES K. 2005. Review of Seuren (2004.). LINGUIST List 16.1890 (2009. jan. 29).
- HACKEN, PIUS TEN 2002. Chomskyan versus Formalist Linguistics. In: ANDRONIS, MARY – BALL, CHRISTOPHER – ELSTON, HEIDI – NEUVEL, SYLVAIN eds., CLS 37: The Panels. Vol 2. Chicago Linguistic Society, Chicago. 155–68.
- HACKEN, PIUS TEN 2006. Review of Seuren (2004.). Journal of Linguistics 42: 226–9.
- HACKEN, PIUS TEN 2007. Chomskyan Linguistics and its Competitors. Equinox, London & Oakville.
- HALLE, MORRIS 1959. The Sound Pattern of Russian. Mouton, The Hague.

- HARRIS, RANDY ALLEN 1993a. *The Linguistics Wars*. Oxford University Press, New York – Oxford.
- HARRIS, RANDY ALLEN 1993b. *The Origin and Development of Generative Semantics*. *Historiographia Linguistica* 20: 399–440.
- HARRIS, RANDY ALLEN 1993c. *Generative Semantics: Secret Handshakes, Anarchy Notes, and the Implosion of Ethos*. *Rhetoric Review* 21: 125–59.
- HARRIS, ZELIG S. 1951. [1947.]. *Structural Linguistics*. [Methods in Structural Linguistics.] Chicago University Press, Chicago.
- HILL, ARCHIBALD A. 1980. *How Many Revolutions Can a Linguist Live Through?* In: DAVIS, BOYD – O’CAIN, RAYMOND eds., *First Person Singular*. Benjamins, Amsterdam – Philadelphia. 67–76.
- HUCK, GEOFFREY J. – GOLDSMITH, JOHN A. 1995. *Ideology and Linguistic Theory*. Noam Chomsky and the Deep Structure Debates. Routledge, London – New York.
- HYMES, DELL 1964. *Directions in (Ethno-)Linguistics*. In: ROMNEY, A. KIMBALL – D’ANDRADE, ROY G. eds., *Transcultural Studies in Cognition*. *American Anthropologist* 66: 3. Part 2. American Anthropological Association, Washington, D. C. 6–56.
- HYMES, DELL – FOUGHT, JOHN 1981. [1975.] *American Structuralism*. Mouton, The Hague.
- JÄGER, LUDWIG 1993a. „Language, what ever that may be.” *Die Geschichte der Sprachwissenschaft als Erosionsgeschichte ihres Gegenstandes*. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 12: 77–106.
- JÄGER, LUDWIG 1993b. „Chomsky’s problem”. *Eine Antwort auf Bierwisch, Grewendorf und Habel*. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 12: 235–60.
- JOSEPH, JOHN E. 1995. *The Structure of Linguistic Revolutions*. *Historiographia Linguistica* 22: 379–99.
- KERTÉSZ, ANDRÁS 2010. *From ‘Scientific Revolution’ to ‘Unscientific Revolution’: An Analysis of Approaches to the History of Generative Linguistics*. *Language Sciences* 32: 507–27.
- KERTÉSZ, ANDRÁS megj. e. *Two Notions of ‘Research Program’ and the Historiography of Generative Linguistics*. *Historiographia Linguistica* 37: 165–91. Megjelenés előtt.
- KERTÉSZ ANDRÁS – RÁKOSI CSILLA 2008. *Megjegyzések a nyelvészeti adatok és evidencia problémájáról folyó vita jelenlegi állásához*. *Magyar Nyelv* 274–86, 385–402.
- KERTÉSZ ANDRÁS – RÁKOSI CSILLA – BÓDOG ALEXA 2006. *A saussure-i strukturalizmus tudománytörténeti rekonstrukciójáról*. *Magyar Nyelv* 430–42.
- KIBBEE, DOUGLAS A. ed. 2010. *Chomskyan (R)evolutions*. Benjamins, Amsterdam–Philadelphia.
- KOERNER, E. F. KONRAD 1978. [1972.] *Toward a Historiography of Linguistics: 19th and 20th Century Paradigms*. In: UŐ, *Toward a Historiography of Linguistics. Selected Essays*. Benjamins, Amsterdam–Philadelphia. 21–54.
- KOERNER, E. F. KONRAD 1983. *The Chomskyan ‘Revolution’ and Its Historiography: A Few Critical Remarks*. *Language & Communication* 3: 147–69.
- KOERNER, E. F. KONRAD 1989. *The Chomskyan ‘Revolution’ and Its Historiography. Observations of a Bystander*. In: UŐ, *Practicing Linguistic Historiography. Selected Essays*. Benjamins, Amsterdam–Philadelphia.

- KOERNER, E. F. KONRAD 1995. *Historiography of Linguistics*. In: KOERNER, E. F. KONRAD – ASHER, R. E. eds., *Concise History of the Language Sciences. From the Sumerians to the Cognitivists*. Pergamon, Oxford – New York – Tokyo. 7–16.
- KOERNER, E. F. KONRAD 1999. *Linguistic Historiography: Projects and Prospects*. Benjamins, Amsterdam–Philadelphia.
- KOERNER, E. F. KONRAD 2002. *The Chomskyan Revolution and Its Historiography*. In: UŐ, *Toward a History of American Linguistics*. Routledge, London – New York, 151–209.
- KOERNER, E. F. KONRAD 2004. *Linguistics and Revolution. With Particular Reference to the 'Chomskyan Revolution'*. *Antwerp Papers in Linguistics* 106: 3–62.
- KUHN, THOMAS S. 1984. [1970]. *A tudományos forradalmak szerkezete*. Gondolat, Bp. [The Structure of Scientific Revolutions. The University of Chicago Press, Chicago, 1970.]
- LAKATOS, IMRE 1970. *Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes*. In: LAKATOS, IMRE – MUSGRAVE, ALAN eds., *Criticism and the Growth of Knowledge*. Cambridge University Press, Cambridge. 91–195.
- LAKATOS IMRE 1997. [1978]. *A tudomány története és annak racionális rekonstrukciója*. In: Lakatos Imre tudományfilozófia írásai. Atlantisz, Bp. [History of Science and Its Rational Reconstruction. In: WORRAL, JOHN – CURRIE, GREGORY eds., *The Methodology of Scientific Research Programs*. Philosophical Papers. Vol 1. Cambridge University Press, Cambridge, 1978.]
- LAKOFF, ROBIN 1989. *The Way We Were; or; The Real Truth About Generative Semantics: A Memoir*. *Journal of Pragmatics* 13: 939–88.
- LANGENDOEN, D. TERENCE 1995. Review of 'The Linguistics Wars', by Randy Allen Harris. *Language* 71: 583–8.
- LAPPIN, SHALOM – LEVINE, ROBERT D. – JOHNSON, DAVID D. 2000a. *The Structure of Unscientific Revolutions*. *Natural Language and Linguistic Theory* 18: 665–71.
- LAPPIN, SHALOM – LEVINE, ROBERT D. – JOHNSON, DAVID D. 2000b. *The Revolution Confused: A Response to Our Critics*. *Natural Language and Linguistic Theory* 18: 873–90.
- LAPPIN, SHALOM – LEVINE, ROBERT D. – JOHNSON, DAVID D. 2001. *The Revolution Maximally Confused*. *Natural Language and Linguistic Theory* 19: 901–19.
- LAUDAN, LARRY 1977. *Progress and Its Problems*. University of California Press, Berkeley – Los Angeles.
- LEIBER, JUSTIN 1975. *Noam Chomsky*. Twayne, Boston.
- LEES, ROBERT 1957. Review of Noam Chomsky: *Syntactic Structures*. *Language* 33: 375–408.
- LEVINE, ROBERT D. 2002. Review of Uriagereka (1998). *Language* 78: 325–30.
- MATTHEWS, PETER H. 1993. *Grammatical Theory in the United States from Bloomfield to Chomsky*. Cambridge University Press, Cambridge.
- MATTHEWS, PETER H. 2001. *A Short History of Structural Linguistics*. Cambridge University Press, Cambridge.
- MCCAWLEY, JAMES D. 1976. Introduction. In: MCCAWLEY, JAMES D. ed., *Notes from the Linguistic Underground*. Academic Press, New York. 1–19.
- MCCAWLEY, JAMES D. 1980. Review of Newmeyer (1980). *Linguistics* 18: 911–30.
- MURRAY, STEPHEN O. 1980. *Gatekeepers and the Chomskyan Revolution*. *Journal of the History of the Behavioral Sciences* 16: 73–88.

- MURRAY, STEPHEN O. 1981. Review of Newmeyer 1980. *Historiographia Linguistica* 8: 107–12.
- MURRAY, STEPHEN O. 1982. The Reviewer Responds. *Historiographia Linguistica* 9: 187.
- MURRAY, STEPHEN O. 1989. Recent Studies of American Linguistics. *Historiographia Linguistica* 16: 149–71.
- MURRAY, STEPHEN O. 1994. *Theory Groups and the Study of Language in North America. A Social History*. Benjamins, Amsterdam–Philadelphia.
- MURRAY, STEPHEN O. 1999. More on Gatekeepers and Noam Chomsky's Writings of the 1950s. *Historiographia Linguistica* 26: 343–53.
- NEVIN, BRUCE E. 2009. More Concerning the Roots of Generative Transformational Grammar. *Historiographia Linguistica* 36: 461–81.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1980. *Linguistic Theory in America. The First Quarter Century of Transformational Generative Grammar*. Academic Press, New York.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1982. Reply to Murray's Review. *Historiographia Linguistica* 9: 185–6.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1986a. *Linguistic Theory in America. The First Quarter Century of Transformational Generative Grammar*. 2nd, revised edition. Academic Press, New York.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1986b. Has There Been a 'Chomskyan Revolution' in Linguistics? *Language* 62: 1–18.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1986c. *The Politics of Linguistics*. Chicago University Press, Chicago.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1991. Rules and Principles in the Historical Development of Syntax. In: KASHER, ASA ed., *The Chomskyan Turn*. Blackwell, Oxford.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 1998. *Language Form and Language Function*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 2003. Review Article: Chomsky, Noam: On Nature and Language; Anderson, Stephen P. – Lightfoot, David W.: Linguistics and Cognitive Psychology; Bichakjian, Bernhard H.: Language in a Darwinian Perspective. *Language* 79: 383–99.
- NEWMAYER, FREDERICK J. 2004. On Split-CPs, Uninterpretable Features, and the 'Perfection' of Language. In: MAIENBORN, CLAUDIA – FREY, WERNER – SHAER, BENJAMIN eds., *Proceedings of the Dislocated Elements Workshop, ZAS Berlin, November 2003*. *ZAS Papers in Linguistics* 35: 399–421.
- OTERO, CARLOS P. 1994. Introduction: Chomsky and the Cognitive Revolution in the 1950s: The Emergence of Transformational Generative Grammar. In: OTERO, CARLOS P. ed. 1994: 1–36.
- OTERO, CARLOS P. ed. 1994. *Noam Chomsky. Critical Assessments*. Vol. 3. Routledge, London – New York.
- PERCIVAL, W. KEITH 1976. The Applicability of Kuhn's Paradigms to the History of Linguistics. *Language* 52: 285–94.
- PERCIVAL, W. KEITH 1977. Review of E. F. K. Koerner, *Ferdinand de Saussure: Origin and Development of His Linguistic Thought in Western Studies of Language*. *Language* 53: 383–405.
- PIATELLI-PALMARINI, MASSIMO 1998. Foreword. In: URIAGEREKA, JUAN 1998: xxi–xxxvi.

- PIATELLI-PALMARINI, MASSIMO 2000. The Metric of Open-Mindedness. *Natural Language and Linguistic Theory* 18: 859–62.
- POPPER, KARL. R. 1997. [1959.] A tudományos kutatás logikája. Európa, Bp. [The Logic of Scientific Discovery. Hutchinson, London etc., 1959.]
- POSTAL, PAUL 1972. The Best Theory. In: PETERS, P. STANLEY ed. *Goals of Linguistic Theory*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 131–70.
- POSTAL, PAUL 2003. (Virtually) Conceptually Necessary. *Journal of Linguistics* 39: 599–620.
- PULLUM, GEOFFREY 1996. Nostalgic Views from Building 20. *Journal of Linguistics* 32: 137–47.
- ROSS, JOHN R. 1967. *Constraints on Variables in Syntax*. PhD Dissertation. MIT, Cambridge, Mass.
- RIEMSDIJK, HENK VAN – WILLIAMS, EDWIN 1986. *Bevezetés a grammatika elméletébe*. Tankönyvkiadó, Bp. [Introduction to the Theory of Grammar. The MIT Press, Cambridge, MA., 1986.]
- SCHNELLE, HELMUT 1994. Welcher Sprachwissenschaft auf der Spur? Plädoyer für größere Klarheit und Toleranz. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 13: 110–20.
- SCHÜTZE, CARSON T. 1996. *The Empirical Base of Linguistics. Grammaticality Judgments and Linguistic Methodology*. The University of Chicago Press, Chicago–London.
- SEARLE, JOHN 1972. Chomsky's Revolution in Linguistics. *The New York Review of Books* 19: 16–24.
- SEARLE, JOHN 2002a. End of the Revolution. *The New York Review of Books* 49/3: 33–6.
- SEARLE, JOHN 2002b. Reply to Sylvain Bromberger. *The New York Review of Books* 49/7. <http://www.nybooks.com/articles/15320>.
- SEARLE, JOHN 2002c. Reply to Chomsky. *The New York Review of Books* 49/12. <http://www.nybooks.com/articles/15617>. (2009. jún. 25.)
- SEUREN, PIETER A. M. 1996. *Semantic Syntax*. Blackwell, Oxford.
- SEUREN, PIETER A. M. 1998. *Western Linguistics: An Historical Introduction*. Blackwell, Oxford.
- SEUREN, PIETER A. M. 2004. *Chomsky's Minimalism*. Oxford University Press, Oxford.
- SEUREN, PIETER A. M. 2009. Concerning the Roots of Transformational Generative Grammar. *Historiographia Linguistica* 36: 97–116.
- SKINNER, B. F. 1957. *Verbal Behavior*. Appleton-Century-Crofts, New York.
- SKLAR, ROBERT 1994. [1968.] Chomsky's Revolution in Linguistics. In: OTERO, CARLOS P. ed. 1994: 27–37. [The Nation (9. Sept. 1968.), 213–7.]
- STERNEFELD, WOLFGANG ed. 2007. Data in Generative Grammar. *Theoretical Linguistics* 33/3: 269–413.
- THORNE, JAMES PETER 1965. Review of Postal, Paul: *Constituent Structure: A Study of Contemporary Models of Syntactic Description*. *Journal of Linguistics* 1: 73–6.
- TOMALIN, MARCUS 2008. *Linguistics and the Formal Sciences. The Origins of Generative Grammar*. Cambridge University Press, Cambridge.
- TRAGER, GEORGE L. – SMITH, HENRY LEE 1957. [1951.] *An Outline of English Structure*. American Council of Learned Societies, Washington.
- URIAGEREKA, JUAN 1998. *Rhyme and Reason. An Introduction to Minimalist Syntax*. The MIT Press, Cambridge, MA.

- YERGIN, DANIEL 1994. [1972.] The Chomskyan Revolution. In: OTERO, CARLOS P. ed. 1994: 38–53. [The New York Times Magazine (3. Dec. 1972.) 42–3, 112–27.]
- VIDANOVIČ, ĐORĐE 2006. The Kuhnian Aspects of the Chomskyan Scientific Paradigm. *Facta Universitatis. Series: Linguistics and Literature* 4: 19–26.

KERTÉSZ ANDRÁS

Why should the linguist get out of bed in the morning?

Or: Chomsky's 'revolutions' and the historiography of generative linguistics

The paper tackles the following problem: With what basic concept, central hypothesis and historiographic framework can the history of generative linguistics be accounted for? As a first step it presents a systematic overview of 19 different solutions to this problem which have been reconstructed from the historiographic literature on generative linguistics. Second, it evaluates these solutions from a metahistoriographic point of view. Thereby it shows that all of them have serious deficiencies and leave basic questions open. Finally, a series of principles are suggested which may pave the way for the development of more adequate historiographies of generative linguistics.

Keywords: Chomsky's revolution, generative linguistics, historiography of linguistics, philosophy of linguistics, structuralism.

ANDRÁS KERTÉSZ